

Starý pán z Krasikova ze svého zámku již ani nevycházel. Na lov už dávno nejezdil, hostí žádných nezval, v Praze již kolik let nebyl. Už ani do svých dvorů si nevyjel podívat se na hospodářství, na koně, což ho nejdéle těšilo. Teď nic; ba, nevšímal si, co se toho smutného času – bylo v prvních letech po třicetileté válce – dalo v českém království.

Poddaní na panstvích ho již dlouho ani okem nespatriili, pána vážného, vysoké postavy, široké kozí brady, jenž stále stejně si chodíval: v černém kabátci, v širokém, bělostném límci bez krajek, v černých, širokých nohavicích po kolena, v černých punčochách a střevicích. Kdo ho náhodou na zámku shlédl, podivil se, jak je přepadlý, jak mu vlasy i brada zešedivěly, skoro již do běla. Jako ve snu sedal ve své klenuté jizbě s tmavým deštěním do polovice stěn, ve výklenku hlubokého okna, v černé lenošce modrým sukrem potažené, a hleděl ven, nebo do rozevřeného Paprocského. Chvillemi v tlusté knize list obrátil, na erby, na hrubé dřevoryty rytířských poprsí se díval, četl, četl, ale jen okamžik, a již, jakoby měl dost, opět obrátil. Nejdéle tkvíval jeho zrak na vloženém papíře, na něm byl pérem vykreslen spící bradatý pán v dlouhé sukni, zakladatel rodu páně, a strom rodový vzrůstající zrovna nad ním.

Na haluzích toho stromu byly erby, tabulky se jmény těch, kteří vyšli z toho jejich kmene. Poslední dvě tabulky popsané měly jména dvou živoucích, jeho, starého pána Krasikovského a jeho jediného syna. Ostatní tabulky nad nimi byly čisté, bílé, nepopsané, uchystané pro nová jména, pro budoucí. —

„Co tam napíše budoucnost?“ často pomýšlel starý pán. Jaká jména? Nebo již žádná, a rod jejich, v království jeden z nejstarších, vyhyne. Syn svobodný, mladý; kdyby se oženil, mohl by se kmen jejich rodu zazelenati novými ratolestmi. Ale bylo by líp, kdyby se neženil.

To si starý pán sám doznával; soužilo ho to, trápilo, ale také těžce nesl, že by rod jeho měl vyhasnouti, že jejich jméno, tak staré, a slavné, sejde.

Slavné jméno předkův! A jaké teď? Jak už je zkalil vlastní syn rufiánským živobytím, a jak je ještě zkalí! „Dobrý kocour šviháný,“ říkali staří, a starý pán, máje to přísloví v mysli, býval na syna přísný, až krutý, dokud ho měl doma. Ale matka hověla chlapci až příliš. Pak ho dali do škol k otcům jezovitům, pak, když v mládence vyspěl, šel do světa na cvičenou; byl na školách ve Vlaších i v Němcích, cestoval a mnoho peněz to stálo. Mladý pořád o ně vzkazoval a psal, on nebo jeho preceptor, jenž byl jeho průvodčím. —

Když se mladý pán vrátil do vlasti, byl všecken změněný. Světák, ne veselý, ale rozpustilý, a jak se starý pán brzy přesvědčil v Praze i doma, zhejralec, rufián bez studu, kostkář, karbaník, jenž, ač tak mla-

dý, s kumpány hrával celé noci a píval až do němoty.—

Dříve bývaly s ním starosti, teď potržky a muka. Když otec napomínal, smál se mu za zády, pak i zjevně; pak už odmlouval i vzpíral se otcově vůli a příkazům.

Z toho bývaly v rodině křiky, tuhé spory a nebylo nikoho, kdož by je mírnil. Matka mladého pána zemřela, když byl ve světě a sester neměl.

Někdy se syn poddal, na oko se kál, když potřeboval peněz, když chtěl zase do Prahy, do Vídně. Pak ho tam už otec nepustil a držel ho doma na zámku, aby ho měl na očích. Ale neuhlídal ho, a syn jaký byl v městě, taký byl v té samotě. Ze vsí přicházely žaloby, že mladý pán bije sedláky, že si z nich kruté, surové žerty tropí.

Tak poddaní si stěžovali. Pak i z kanceláře, ze dvorů se ozývaly stesky, jak mladý pán jedná, že karabáčem mrská kde koho, když mu napadne, že zbije třeba správce jako poklasného. A o honech! Jako divý vyjížděl zámeckou branou štvát zajíce, a houf ohařů, smečka líhavých psů vždycky kol něho i za ním. A lovil, na koni jezdil, jak se mu zdálo, osením, loukou nebo obilím, tak že ulice jako průhony zůstávaly po něm, po jeho koni a psech v Božím požehnání již zrajícím a krásně stojícím. Po honech se málo kdy domů střízlivý navrátil. Když neměl panských druhů, šlechtických společníků, píval po lovu s myslivci, hajnými buď v lese nebo i v krčmě.

A zase bývaly na zámku křiky a spory. Starý pán

se hněval, syna káral, syn vzdorně mlčel nebo odmouval a vytykal, jaký má tu život, jak je jako vězeň a člověk nevolný. Nic se ho nedotklo, ani hněv otcův, ani pak mírná, srdečná slova, když starý pán ještě po dobrém zkoušel obrátit syna. To mu tak domlouval ve velké síni, jež byla nádherná, kasetovaného stropu, plného řezby i maleb a měla krásný nábytek ze vzácného, tmavého dřeva, stoly i křesla potažená sametem višňové barvy.

Na stěnách visely veliké obrazy předků v rytířském brnění, v dvořanském šatě, stateční páni a paní v nádherných rouchách; poslední v řadě panicův děd a podoba jeho nebožky matky. Na ně starý ukázal, na bolest matčinu, na její péči, na předky, o cti rodu mluvil a jeho budoucnosti, mírně, srdečně, tklivě. Syn přibledlé tváře, urostlé postavy, ale vychrtlý, hleděl bez pohnutí na obrazy předků i matčin, ba měl úsměšek na rtech i v zapadlých očích; a když otec domluvil, řekl mu drze, ať nechá kázání a jalových řečí, ať mu raději dá peníze, že chce jít odtud, do světa. A jak starý trna naň upřel udivené oči, dodal mu syn řka, že se jemu, otcí, v tom věku nad hrobem káže, když sám už dost užil, ať raději všeho již nechá, ať mu odevzdá panství, takhle že on, mladý, stráví svá nejlepší léta jako v žaláři, proto že chce své dědictví.

„Jsem ti dlouho živ!“ zvolal otec hnut lítostí, hněvem. „Jsem stár, rád bys mne zahrabal, vid?“

Umlkl, čekal, že syn odvolá. Ale syn mlčel. Hněv pobouřil starcovu krev.

„Tak mne zabij!“ zkřikl. „Proč mne nezabiješ? Neotrávíš?“

Syn se jen usmál a řekl:

„Mám na vás vlašskou polévku?*) Jsem travič? Jsem šlechtic jako vy — Mám meč, ne na vraždu, ale na toho, kdo mně křivdí.“

„Na mne snad?!“ tázal se temně otec nevěře sluchu.

„My se již nesneseme. Vedle sebe již nemůžeme býti. Bylo by nám volněji, vám beze mne, a mně bez vás—“

Starý pán zesinal. Třesa se zkřikl:

„Rouhači! Co chceš?“

„Řekl jsem — chcete-li, ať rozhodne zbraň.“

„Ty — na otce se zbraní — Souboj s otcem?!“ ptal se urvanými slovy starý šlechtic. „Ty bys chtěl?!“

„Chci!“

V nádherné síni nastalo mrtvé ticho. Mladému svítily oči podivným ohněm. Stál u křesla a hleděl přímo otcí do tváře. Ten se vzpřímil pevně a chmurně jako za mladých let, když cizí ho vyzval, úsečně řekl:

„Jakou chceš zbraň?“ —

* * *

Toho odpoledne se zámecký kaplan podivil, že starý pán chce zítra záhy z rána, na úsvitě ke zpovědi a přijímání. Tak vzkázal. Proč chce ke správě Boží v tento neobvyklý čas? Ale pán neřekl, a jinak kaplan nezvěděl. Ještě více pak užasl, že starý pán hned po

*) Jedem.

přijímání vsedl na koně a vyjel ze zámku, rovnou k oboře, sám a sám; a poručil, ať nikdo za ním nechodí.

Tou chvílí potkali se na konci obory, na jejím pokraji, starý komorník páně a správce. Oba se divili, že se tu potkávají.

„Mne sem pán poslal,“ řekl komorník.

„A mne také sem objednal,“ správce na to. „Ale abych nikomu nic neříkal –“

„Mně také tak nařídil. Co je? Co bude?“

Oba si lámali hlavu; oba však marně.

Bílé páry se nesly po palouku u obory. Byla velká rosa, a časným jitem první jeseně vál svěží větřík. Žlutnoucí listí šustělo, jinak všude hluboké ticho. Až tím tichem se ozval koňský dusot. Někdo přijížděl, rychle přijížděl. Komorník i správce se obrátili po hlase. Mezi duby a buky vyjel panic na vraném koni. Z večera odjel ze zámku, to komorník věděl, byl někde zas na hříšné toulce. Však je bledý po noci prohýřené, a jako zvadlý. To se zase starý pán potěší. Tak myslili oba, komorník, správce. Mladý pán se na ně obořil, co tu chtějí.

„Jeho Milost, pan otec V. Milosti –“ Správce nedořekl. Mladý se ušklíbl a zvolal:

„Tak si zůstaňte!“

Sluhové hleděli na se tázavě. Proč nejel na zámek? V tom koňský dusot poznovu. Starý pán vyjel z obory v plášti, chmurný a bledý. Syn nepozdravil, otec na něj nepromluvil, ale zrovna na kus proti němu koně zarazil a tak proti němu zůstal. Pak poručil

správci, aby šel v tu stranu, kde je syn, ale aby se postavil stranou, a rozhaliv plášť vyňal bambitku. Hleděl na syna, rozčilen, rozechvěn, jako by čekal, že v poslední okamžik kmitne se v něm alespoň jiskřička citu. Ale mladý šlechtic chystal si zbraň. —

Již věděli komorník, správce, proč je pán sem povolal. Správce jako by zkameněl; starý sluha však padl na kolena před starým pánem u koně a prosil, aby ustal, aby pamatoval, že to je syn —

A starý ho neodehnal, neodmítl, jen na syna hleděl, co ten. Než mladý zkřikl na sluhu, ať se již klidí. Tu také starý poručil, ať vstane, a jak na koni seděl, pozdvihl bambitku.

Syn také a zvolal :

„Budu počítat.“ Počítal a jak dořekl, vzkřikl starý u svatém hněvu :

„Cti otce svého!“

Blesklo se, rány zahřměly tichým jitrem po širé oboře, mrak bílého dýmu nesl se do korun dubu. A na zemi v uvadlé trávě ležel mladý šlechtic. Zesinal a krev se z něho valila proudem. Správce i komorník přiklekli k němu; když starý pán přistoupil, bylo po všem. Poslední svého rodu právě vydechl duši. Chtěli ho odnésti, ale otec nedovolil.

„Nechte ho ležet! Ať zůstane!“ poroučel. Musili do zámku; pán chmurný jako mrak jel s nimi a hned se odebral do zámecké kaple. —

* * *

Svůj svého želí. Ale tu jako by to pravda nebylo. Mladý Krasikovský zůstal tam, kde padl, na kraji obory u cesty, neboť otec jeho nedovolil, aby jej odnesli a pochovali do hrobky k otcům. Ani ne na vesnický hřbitov.

„Šelma byl, jako šelma sešel, ať zůstane šelmám.“ Tak přísně rozhodl. Všichni trnuli, ale poslechli. Každý byl rád, že se nemusí nezdárného, zločinného syna dotknouti. A tak tam ležel mladý šlechtic dlouho až ho za pusté noci vlci roztrhali. —

Toho se již starý pán nedočkal. Byl už v Pánu. Našli ho mrtvého v černé jeho lenošce modrým sukнем potažené, v hlubokém výklenku okna. Seděl nad rozevřeným Paprockým, v němž našli list s rodokmenem Krasikovských. Poslední popsaná tabulka měla jméno starého pána. Na druhé, jež byla nad ním, na synově tabulce, bylo jméno přeškrtnáno, začerněno tak, že nebylo možná ho přečísti.